

Література

1. Інформаційно-аналітичний звіт про діяльність центрів соціальних служб для молоді. – К.: ДЦССМ, 2003. – 199 с.
2. Соціальна робота: навчальний посібник//Соціальна робота. Книга II. – К.: ДЦССМ, 2002 – 440 с.
3. Актуальні проблеми теорії та практики соціальної роботи на межі тисячоліть: Монографія. – К.: УДЦССМ, 2001. – 344 с. // Соціальна робота. Книга I.

Л.І. Дябел

ДО ПИТАННЯ ПРО СОЦІАЛЬНУ АДАПТАЦІЮ СТУДЕНТІВ-ПЕРШОКУРСНИКІВ

Анотація

В статтє рассматриваетсє актуальний вопрос соціальної адаптації студентів-первокурсників педагогического университета.

Із входженням України у новий історичний період розвитку, відновленням національних традицій, вирішенням завдань у всіх сферах соціального життя висувається на перший план проблема соціалізації молоді.

Завдання, пов'язані із цією проблемою, на сьогодні в нашій країні розв'язують кілька міністерств. Законодавчою базою для вирішення цієї проблеми є Державна національна програма “Освіта” (Україна ХХІ століття), Закон “Про освіту”, Закони “Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні”, у яких визначено провідні принципи соціальної роботи, що передбачають законодавчу діяльність держави із забезпечення різних видів соціалізації дітей та молоді. Але на сьогодні цілісної державної програми поки що не створено.

Тому метою даної статті є аналіз деяких аспектів соціальної адаптації студентів-першокурсників педагогічного університету.

Даним питанням займалися С.С. Вітвицька, А.Й. Капська та інші. Однією з складових процесу соціалізації є соціальна адаптація. Соціальна адаптація визначається як активне пристосування людини до умов соціального середовища (середовища життєдіяльності) шляхом засвоєння і

прийняття цілей, цінностей, норм і стилів поведінки, прийнятих у суспільстві. У соціальній педагогіці соціальна адаптація має категоріальність. *Категорія соціальної адаптації* розуміється як процес активного пристосування індивіда до умов соціального середовища, вид взаємодії особистості чи соціальної групи з соціальним середовищем[3].

На характері розвитку соціальної адаптації позначаються індивідуальні психічні ознаки особистості (мислення, увага, пам'ять, почуття); характеристики темпераменту (інтенсивність, темп реакції, ригідність, пластичність); риси характеру особистості (інтерес, відповідальність, комунікабельність, працелюбність чи ледарство) [1]. На ці ознаки слід завжди зважати при виборі педагогічних впливів, методів та форм роботи щодо вирішення проблеми соціалізації молоді, а у нашому контексті саме соціальної адаптації студентів-першокурсників.

У наш час в науковій літературі ще немає повного визначення поняття “студентство”, як і немає одностайності щодо тлумачення характеру і специфіки праці студентства. “Студент” у перекладі з латинської означає “той, що сумлінно працює”, “той, хто бажає знання”. За визначенням А.С. Власенко, “студентство – це особлива соціальна група, що формується з різних соціальних утворень суспільства і характеризується особливими умовами життя, праці, побуту, особливою суспільною поведінкою і психологією, для якої набуття знань і підготовка себе для майбутньої роботи у суспільному виробництві, науці і культурі є головним і здебільшого єдиним заняттям [2].

Сам процес навчання у вищому навчальному закладі передбачає включення студента в систему соціально-суспільних відносин, заміщення позицій та засвоєння соціальних цінностей.

Студентство є складовою частиною молоді, її специфічною групою, що характеризується особливими умовами життя, побуту і праці, суспільною поведінкою та психологією, системою ціннісних орієнтацій.

“Студентство як соціальна група, - пишуть Б. Рубін і Ю. Колесников, - функціонує в системі вищої освіти, виступає як об’єкт виробництва, предметом якої є не річ, а сама людина, особистість. Тому головною формою виробництва є навчально-освітня діяльність” [2, 95].

Тобто студентство треба розглядати як соціальну групу в системі вищого навчального закладу, яка має свою мету, свої способи досягнення мети, свої можливості.

Права і обов’язки студентства визначені законом України “Про освіту”, Положенням про вищий навчальний заклад.

На наш погляд, соціально-педагогічна адаптація першокурсника – це прийняття правил та законів нового суспільного середовища даної категорії населення, позитивне внутрішнє та зовнішнє відношення до соціального оточення, засвоєння норм студентського життя, повноцінне включення до системи міжособистісних стосунків у групі.

Адаптацію студентів у вищих навчальних закладах слід розглядати як комплексну проблему, виділяючи в ній різні окремі рівні та ланки, кожна з яких має свої специфічні механізми, зумовлені рівнем розвитку студентства, групи й колективу. Процес адаптації студентів-першокурсників проходить на декількох рівнях “пристосування”: до нової системи навчання; до зміни режиму праці і відпочинку; до входження в новий колектив. Оскільки період адаптації пов’язаний з руйнуванням попередніх стереотипів, він супроводжується у декотрих низькою успішністю та труднощами у спілкування. В одних студентів вироблення стереотипу відбувається стрибкоподібно, у інших - рівно.

На основі досліджень процесу адаптації першокурсників можна виділити такі труднощі:

- - негативні переживання, пов’язані з виходом учорашніх учнів із шкільних колективів, де вони відчували моральну допомогу та моральну підтримку;

- стрімке входження у новий колектив;
- невизначеність мотивації вибору професії, недостатня психологічна підготовка до неї;
- не вміння здійснювати психологічну саморегуляцію поведінки та діяльності;
- відсутність повсякденного контролю педагогів;
- пошук оптимального режиму праці і відпочинку в нових умовах;
- труднощі із витратами часу на пересування по місту для тих, хто вперше потрапляє у мегаполіс;
- налагодження побуту і самообслуговування, особливо при переході з домашніх умов до умов гуртожитку;
- не вміння організувати своє дозвілля;
- відсутність навичок самостійної роботи;
- не вміння конспектувати, працювати з першоджерелами, словниками, каталогами...
- налагодження спілкування у міжстатевих стосунках в умовах проживання в гуртожитку.

Всі ці труднощі різні за своїм походженням, але коли всі вони збігаються, то найчастіше першокурсник відчуває фізичне та психічне перевантаження. У складній ситуації на допомогу може прийти староста групи, профорг, куратор, заступник декана з виховної роботи, але, на жаль, у них не завжди вистачає часу на вирішення проблем студента. Крім того, щоб забезпечити оптимальну адаптацію студента-першокурсника, важливо знати його плани на майбутнє, інтереси, ціннісні орієнтації, систему домінуючих мотивів, рівень домагань, самооцінку та інше.

Особливе значення для адаптації студента-першокурсника має колектив. Колектив, в ідеалі, повинен породжувати згуртованість, розвиток свідомості, творчості, дружби, взаємодопомоги та взаємовиручки,

встановлення порозуміння у стосунках, забезпечення спільної діяльності, турботу та захищеність.

Для створення умов щодо соціальної адаптації студента-першокурсника необхідна цілеспрямована організована діяльність, яка має включати низку заходів:

- аналіз студентського соціуму (стосунки у колективі);
 - створення умов для розвитку та розуміння студентом своєї неповторності, індивідуальності;
- знання індивідуальних особливостей студента, на основі яких будується система його включення до нових видів діяльності та нового кола спілкування;
- розвиток соціальної служби у вищому навчальному закладу;
 - робота щодо комплектування академічних груп з урахуванням психологічних особливостей студентів та їх психологічної сумісності;
 - організація ритуалу “Посвята у студенти”;
 - організація консультпунктів у гуртожитку;
 - організація студентського самоврядування.

Отже, на основі проведеного нами дослідження, можна зробити наступні висновки про те, що студент-першокурсник, вступивши до вузу, проходить соціальну адаптацію, яка відбувається на трьох рівнях:

- психологічному (індивідуальні особливості перебігу психічних процесів);
- педагогічному (навчання та виховання);
- соціальному (нові умови життя, колектив, спілкування...).

Отже, виявлені нами рівні взаємопов’язані та взаємообумовлені. Тому на даному етапі завданням, перш за все, освіти та суспільства в цілому, є надання якомога оптимальної допомоги молоді у подоланні визначених проблем.

Подальшими напрямками перспективних розвідок можуть бути питання, в яких характеризуватимуться труднощі процесу адаптації студента-першокурсника, аналіз найбільш адаптивних форм роботи у педагогічному закладі тощо.

Література

1. Данияров С.Б., Соложинкин В.В., Краснов И.Г. Взаимосвязь физиологических и психологических показателей в процессе адаптации студентов // Психологический журнал. – Т. 10. 1989, - № 1.
2. Вітвицька С.С. Основи педагогіки вищої школи: Методичний посібник для студентів аспірантури. – Київ: Центр навчальної літератури, 2003. – 316 с.
3. Соціальна педагогіка. Навчальний посібник/За ред. А.Й. Капської. – К., 2000. – 264 с.

О.Г. Карпенко

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПРАКТИЧНОГО НАВЧАННЯ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ У ВНЗ

Анотація

В статтє раскрываются вопросы организации и проведения практики в высшем учебном заведении по специальности «Социальная работа». Рассматривается взаимосвязь и взаимообусловленность элементов системы практики в целостной системе профессиональной подготовки социального работника.

Перехід до ринкової економіки породив в Україні глибокі кризові процеси: різкий спад промислового виробництва, прискорення темпів зубожіння населення, зростання безробіття, злочинності, зменшення народжуваності. Перед суспільством постала проблема виживання людей, збереження соціуму, культурно-духовних цінностей, соціального захисту населення, його підтримки у цих складних соціально-економічних умовах.

В 90-х роках гостро виникла необхідність створення в країні системи соціальної роботи, основна мета якої регулювання правових, економічних відносин індивіда і суспільства, надання кожній людині допомоги і підтримки у вирішенні її проблем, забезпечення ефективного соціального захисту кожного члена суспільства.